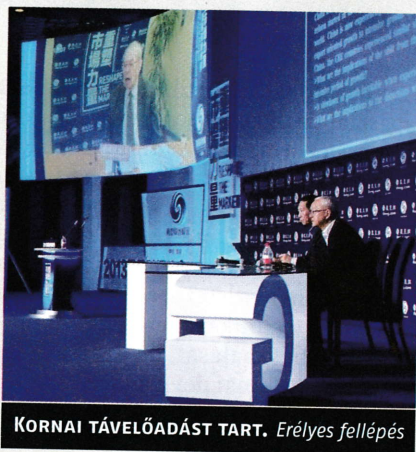

Eszmeexport

Merre van előre? – kérdezték a napokban tudós kínai közgazdák Kornai Jánostól, akinek csaknem valamennyi lényeges művét kiadták a Kínai Népköztársaságban, Hongkongban vagy Tajvanon. Arra – válaszolta a Harvard professor emeritusa –, ahol a politikában érvényesül a súlyok és ellensúlyok intézményes rendszere, ahol független a bíróság, szabad a sajtó, és megadatik a tiltakozás szabadsága. Mindezt akár biztatásként is felfoghatták a kínai reformközgazdák, akiken a legutóbbi pártkongresszus óta az az érzés lett úrrá, hogy az új vezetés keményebb lesz elődeinél. Erre utal a korábbinál erélyesebb fellépés a külföldi bankokkal és cégekkel szemben.

Idestova csaknem három évtizede övezi tisztelet Kornai személyét a piacpárti kínai közgazdászok köreiből. A kapcsolat 1985-ben, a Jangce folyón tartott „hajókonferencián” kezdődött, amely a reformok pártolói körében azóta legendássá vált. Erre hét külföldi közgazdászt hívtak meg – Kornain kívül például a későbbi Nobel-díjas James Tobint és Otmar Emmingert, a német jegybank korábbi elnökét –, akiktől akkor is azt tudakolták, milyen utat válasszon Kína. Ezt követte egy évvel később Kornai A hiány című könyvének megjelentetése, százezer példányban. A reformok azonban a gazdaságra szorítottak, a politikai rendszer kritikája Kínában tabu maradt. Így valósággal csodaszámba ment, hogy Kornai fő összegző műve, a kommunista pártokkal szemben kíméletlen kritikát megfogalmazó A szocialista rendszer egy pekingi kiadó több évig tartó, konok próbálkozása után 2007-ben eljutott az olvasókhöz. A gondolat erejével

című önéletrajzi könyvét – amely angolul, oroszul, lengyelül, japánul és vietnamiul is megjelent – azonban először Hongkongban adták ki. Tavaly Sanghajban is publikálták, ebből az alkalomból készített Kornaival távinterjú a Phoenix kereskedelmi televízió, amelyet pódiumbeszélgetéssel kötött össze. Rövidebb később a Phoenix ismert kínai közgazdászok és gazdaságpolitikusok részvételével kétnapos gazdasági csúcstalálkozót szervezett, amelynek záró plenáris ülésén Kornai a távolból szintén felszólalt. Szavaira Vu Csing-lien professzor, a Kínai Tudományos Akadémia tagja, a reformok egyik fő építőmestere reagált. Mindketten keményen bírálták a gyors növekedés mellékhatásait, a brutális jöve-

KORNAI TÁVELŐADÁST TART. Erélyes fellépés

delmi egyenlőtlenségeket. A konferencián Kornait egykori Harvard egyetemi tanítványa, a kínai reform nemzetközileg ismert szakértője, Hszü Csen-kang professzor faggatta, egyebek mellett a gazdasági növekedés lassulásának okairól.

Ez kikényszerített növekedés volt, ami azon alapult, hogy a hazai össztermék

példátlanul nagy hányadát fordították beruházásra – kezdte válaszát Kornai, majd így folytatta: –, a gazdaságtörténetben korábban nem fordult elő, hogy egy ország hosszú időn át ilyen magas beruházási rátát érjen el, a fogyasztás rovására. A következmény a termelés különösen gyors bővülése volt, amitől a fogyasztói kereslet egyre jobban elmaradt. Ezt így lehetetlenség folytatni. A növekedési csoda a kínai emberek áldozatvállalásán alapult, ám nekik joguk van arra, hogy a GDP nagyobb hányadából részesüljenek. A növekedés intenzív szakasza, a nagyobb termelékenység, a fejlettebb technológia képzetesebb munkaerőt igényel. Ez a bérek emelkedéséhez vezet. Márpedig az emelkedő bérek következtében romlani fog a kínai export versenyképessége. Ha a makrogazdasági modell megváltozik, és nő a fogyasztás, a lakosság tanultabb és jobb egészségügyi körülmények között él, akkor a növekedés lelassul. Kínának harmonikus növekedési pályára kellene áttérnie, a környezet védelme, a munkakörülmények javulása, a nagyobb biztonság érdekében. Ez pedig mind forrásokat igényel, a gyors expanzió terhére. A harmónia eszméjének mély hagyományai vannak a kínai nép lelkében és történelmi emlékezetében – fűzte hozzá Kornai.

A három közgazdász távbeszélgetésében politikai vonatkozású kérdések is felmerültek. Kínában a gazdasági feszültségek, a munkanélküliség és a kirívó egyenlőtlenség sokféle formában megjelenő tiltakozásokat váltanak ki, amelyek ellen a kormányzat keményen fellép. Kornai kifejtette: a represszió kártékony válasz a bajokra, nem üldözni kell a tiltakozókat, hanem a kiváltó okokat kell megszüntetni. ■ FARKAS ZOLTÁN

► gyorsvasúttal, új budapesti főpályaudvar építésével. Újabban mindezt a fővárost elkerülő, 360 milliárd forint költségűre becsült V0 tehervasútvonal létesítésével, illetve a Budapest–Belgrád-vasútvonal közel 3 milliárd dolláros korszerűsítésével fejezték meg. A MÁV nem válaszolt a beruházások állását feszegető kérdésekre, a keddi kínai–magyar gazdasági vegyesbizottsági ülés után pedig annyit lehetett tudni, hogy a két utóbbi tervet „mindkét kormány prioritásként kezeli”. Annyi biztos, hogy kínai részvétel esetén bővíteni kellene a magyarországi beruházásokat célzó eddigi keretet.

A finanszírozási kérdésig sem jutott még el a stratégiai szempontból legfontosabb ügylet, a vidéki cargobázis fejlesztése. A magyar remények szerint a kínai termékek európai logisztikai központját alakítanák ki, ahová repülőgépen érkeznenek a félkész termékek, s a mellette épülő óriási ipari park üzemében szerelnék készre a kínai árut, hogy aztán továbbszállítsák az európai piacokra. Mintegy leváltva a jelenlegi kínai légiáru-elosztó milánói, illetve müncheni légibázisokat. A beruházáshoz látszólag nem kéne sok: két, három kilométeres kifutópálya a tehergépek fogadására

és 500 hektárnyi terület a gyártócsarnokok számára. Csakhogy egyelőre a magyar félnek a helyszínről sem sikerült döntenie, nemhogy a konkrét tartalomról – a Vas megyei Vát–Porpác térség, a legnagyobb vidéki repülőtér Mezőkövesd, a jelenleg is működő debreceni, valamint a Demján Sándor nagyvállalkozó érdekltségébe tartozó tököli légikikötő egyaránt magáénak szeretné a beruházást. A további időhúzás azonban kockázatos, mert Szlovénia is rástartolt az elosztóközpontra.

Légügyi megállapodás ugyan született 2011-ben, de ettől nem támadt fel a Malév,